

פרשת שמיני – לומר על טהור - טהור ועל טמא - טמא

ביום השמיני למילואים, אחרי הקמת המשכן והשלמת ההכנות, כל העם מתכנס ע"מ שיתקיים בם "כי היום ה' נראה אליכם". משה פונה לעם ואומר (ויקרא ט יג): "זה הדבר אשר ציוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'". אך מהו הדבר שעליהם לעשות?? התורה לא מפרטת. בתורת כהנים מבואר שאכן היה פה ציווי נוסף: "אותו יצר הרע העבירו מליבכם ותהיו כולכם ביראה אחת ובעיצה אחת לשרת לפני המקום וכו' אם עשיתם כן וירא אליכם כבוד ה'". מתברר לנו שעדיין חסר משהו שמעכב את השראת השכינה. להבנת דברי חז"ל אלו ניתן לבאר שההכנה להשראת השכינה במשכן לקתה בחסר. אמנם עם ישראל מאד רצו שהשכינה כבר תופיע ואכן כמתואר בחז"ל עשו הכל בזריזות ובשמחה אך היה חסר ב"לשם שמים". רצו את המעלה הרוחנית שהיא התוצאה של השראת השכינה, אך היה חוסר ברצון לעשות את רצון ה'. כך מתפרש לשון הפסוק: "אשר ציוה ה' תעשו" וכמודגש בחז"ל – "לשרת לפני המקום". כיוון שהמשכן בא לתקן את חטא העגל פרט זה הוא הכרחי, שהרי גם בעגל רצו להתחבר לה' רק עשו מעצמם תחליף למשה מורה דרכם. לכן כעת נצטוו "אותו יצר הרע העבירו מליבכם" אותה טעות בסיסית חייבת תיקון ורק אז אכן יזכו בפועל להשראת שכינה. בלשונו של השם משמואל: "רצונכם במדרגות? עשו אשר נצטויתם!".

גם אנו שואפים להשגות רוחניות, לזיכוכ הנפש ולרוממות הרוח, אך הדרך לזכות בכך היא בחיפוש אחר "מה ה' אלוקיך שואל מעימך"? באיזה אופן נוכל לעשות את רצון ה' כיצד נקיים את "אשר ציוה ה' תעשו" אשר בא לידי ביטוי בקיום המצוות. רעיון עמוק זה עולה גם מתוך אחד הסיפורים המסופרים ביותר בתקופה זו:

מעשה באחים מליזנסק ששהו בכלא בניכר ועביט השופכין שהיה איתם בתא המאסר מנע מהם להתפלל וללמוד. הדבר גרם צער גדול לר' אלימלך, אך אחיו ר' זושא שכנעו שהם צריכים להיות בשמחה כי עכשיו המוטל עליהם הוא להמנע מללמוד וזו מצוותם. הם פרצו בריקוד סביב אותו העביט ואליהם הצטרפו כל האסירים. השומרים אשר ראו אותם רוקדים ושמחים סביב העביט החליטו להשבית את שמחתם ע"י לקיחת העביט מן התא. כעת שוב יכלו להתפלל וללמוד כאוות נפשם.

בימים אלה כאשר אנו מנועים מלפקוד את בתי הכנסת, הדבר מקשה ומכביד מאד על הרגשת כולנו, חשוב שנזכור כי דווקא כך הקב"ה מצווה אותנו לעובדו בעת הזו. נזכור כי עלינו לשמוח שאנו מקיימים מצוות בוראינו "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם". ניתן אולי ללמוד הוראה נוספת מהדרוש הנ"ל. למרות החיסרון המשמעותי המונע השראת השכינה, הקב"ה לא מפרש מהי התביעה הנדרשת כדי לתקן זאת. נראה שדבר מהותי זה דורש הבנה ועשיה מצידנו. הקב"ה מטיל עלינו את החובה "נחפשה דרכינו ונחקורה". אולי גם אנו בעת הזאת נתבעים מעבר לתפילה לשלום החולים בארץ

ובעולם להתעורר ולתקן את המצב העכשווי שמקדשי המעט שלנו סגורים. שמא יש לתבוע ולהתפלל לא רק על מקדש המעט אלא על בנין המקדש. כשאנו אומרים "חסל סידור פסח", יש להתפלל ש"נזכה לעשותו". וכמו שאומרים לאחר ספירת העומר: "הרחמן הוא יחזיר לנו עבודת בית המקדש למקומה במהרה בימינו". מי יתן ונזכה להתפלל ושיתקיים בנו לשנה הבאה בירושלים הבנויה.

חלקה השני של פרשת שמיני עוסקת בפירוט המאכלות האסורות והמותרות. בספר של הרמח"ל "מסילת ישרים" הוא מבאר את ההבדל שבין האדם הטהור לבין האדם הקדוש, ובהסברו הוא נוגע בעניין האכילה.

הטהור, אומר הרמח"ל, הגיע למדרגה בה אין הנאה מן המעשים החומרניים, אם היה יכול – היה שמח להימנע מעשייתם, שכן אלה אינם מוסיפים לצד הרוחני שבנפשו. אך הקדוש, התרומם למדרגה עליונה יותר, עד ש"הוא מתהלך לפני ה' בארצות החיים, עודנו פה בעולם הזה". הקדוש, מעלה את המציאות החומרית והופך אותה לקדושה, ולכן אכילתו למשל, היא ממש כהקרבת קורבן, כי "הוא עצמו נחשב כמשכן, כמקדש וכמזבח". אצל הקדוש, הופכת כל אכילה מותרת בכל מקום וזמן – לפעולה המרוממת את הנפש! כמו שהמזבח אוכל "את קרבני לחמי לאישי", כל אחד ואחד מאיתנו יש לו מזבח קטן בבית, שולחנו של אדם. הטהרה איננה רק באכילה, מספרים על ר' ישראל סלנטר, ראש תנועת המוסר, שבהגיעו לפרשה זו נאנח ואמר: תמה אני על אלה שמדקדקים כל כך במה שהם מכניסים לפה, ומזלזלים במה שהם מוציאים מן הפה... על החשיבות לדבר בלשון נקיה למדנו בפרשת נוח ביחס לבהמות הבאות לתיבה, וכך ציינה התורה: "מכל הבהמה הטהורה תיקח לך שבעה שבעה איש ואשתו ומן הבהמה אשר לא טהורה היא שנים איש ואשתו". אמר ר' יהושע בן לוי: לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו, שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו, שנאמר: "מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה".

אלא שבפרשתנו התורה מדגישה במפורש ביחס לגמל, לשפן, לארנבת ולחזיר – "טמאים הם לכם". מסביר הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל: במקום שבו התורה מביאה את הדברים בדרך של סיפור מעשה, כבפרשת נוח, מן הראוי להיזהר ולא להוציא את המילה "טמא" מהפה. אבל כשנדרשת התורה לפסוק הלכה, צריך להבהיר דברים באופן חד ומדויק, ולומר על טהור – טהור, ועל טמא- טמא! בלי חכמות ובלי פשרות. מוסיף הרב חנן פורת ז"ל כי השמירה על לשון נקיה מחייבת בדרך כלל זהירות, שלא לנקוט מילים בוטות ופוגעות. אבל לא פחות מכך עלינו לשמור על לשון ישרה ונקיה מזיוף ומחנופה, ולהקפיד שלא לטשטש דברים, בשעה שאנו נדרשים לקבל החלטות לצאת למאבק נחוש. או אז עלינו ללכת בדרכה של תורה, הקוראת בבהירות לטמא – טמא, ולטהור – טהור. בתקופה זו של הקורונה אנו עדים לחשיבות אמירות ברורות, הנחיות ברורות באופן השומר על הכלל. גם בחינוך חשוב להיות ברורים ולהנחות באופן שהמתחנך ידע מה מצופה ממנו.

שבת שלום ומבורך, שנזכה להתברך בחודש טוב